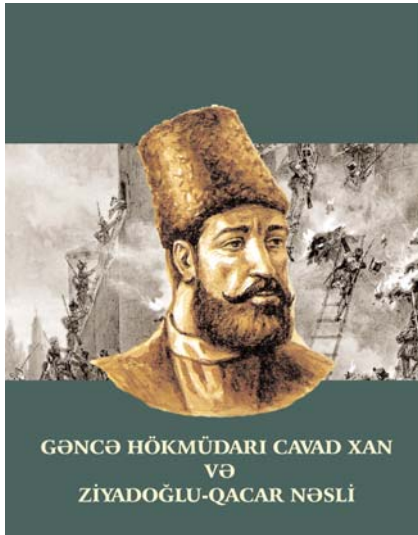

Azərbaycanın böyük sərkərdəsi, dövlət xadimi, Gəncə xanlığının sonuncu hökəmdarı Cavad xan tək-cə Gəncənin deyil, ölkəmizin qəhrəmanlıq tarixində çox şərafətli yer tutur. Onun qəhrəmanlığı haqqında bir sıra ədəbi əsərlər yazılmış, film çəkilmiş, elmi-tədqiqat işləri aparılmışdır. Gəncənin Ziyadoğlu-Qacar nəslinə və onun qəhrəman nümayəndəsi, vətən uğrunda qeyri-bərabər döyüşdə şəhid olmuş Cavad xan haqqında tarixi mənbələrə əsaslanan daha bir kitab nəşr edilmişdir.

AMEA-nın Gəncə Bölməsi və Əlyazmaları İnstitutu arasında imzalanmış əməkdaşlıq müqaviləsinə əsasən hazırlanmış "Gəncə hökəmdarı Cavad xan və Ziyadoğlu-Qacar nəslinə"

dur. Kitabın nəşrində məqsəd həm Cavad xanın həyatı və qəhrəmanlığı haqqında oxucu kütləsini daha geniş məlumatlandırmaq, həm də xalqımızda vətənə məhəbbət hissinin, xüsusilə də gənclərdə hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin daha da gücləndirilməsi

GƏNCƏ HÖKƏMDARI CAVAD XAN
VƏ
ZİYADOĞLU-QACAR NƏSLİ

rılması və Cavad xan haqqında həqiqətin geniş şəkilə yayılması olmuşdur.

Onun ibrətamiz həyatı və qəhrəman mübarizəsi haqqında tədqiqatlar aparılmış, məqalələr dərc olunmuş, bir neçə əsər, o cümlədən Ənvər Çingizoğlunun çox dəyərli məlumat ehtiva edən "Ziyadoğlu Qacarlar" kitabı nəşr edilmişdir.

Yeni kitabın hazırlanmasında əsas məqsəd Cavad xanın hələ tam tədqiq edilməmiş həyatı və mübarizəsi haqqında Azərbaycan oxucusunun təəssüratını daha da zənginləşdirməkdir.

Toplu iki hissədən ibarətdir.

inanın, onun azad, müstəqil yaşamaq ehtirasından güc alan rəhbərin qətiyyətinin təntənəsidir. "...Biz də döyüşə hazırıq. Əgər öz topundan və topxanadan danışsansa, Allahın lütfündən bizim toplanmış sızinkindən az deyil. Sizin topunuz bir gəzdirsə 1, bizim topumuz üç göz və dörd gəzdir. Qələbə Allahın əlindədir. Haradan məlum oldu ki, siz qızılbaşlardan cəursunuz? Siz öz davanızı görmüsünüz, amma qızılbaşların davasını görməmişsiniz. Yazmısan ki, döyüşə hazırsan. Biz sizin Şəmsəddinluya gəlib bizim camaatımızı özünüzə tabe etdiyiniz vaxtdan bu günədək tədərük görüb davaya hazırlayıq. Döyüşəcəksənsə, gəl döyüşək.

Yazmısan ki, əgər sənin sözünü qəbul etməsən, ba-

CAVAD XAN HAQQINDA YENİ KİTAB NƏŞR EDİLMİŞDİR

adlı kitab Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Gəncə Bölməsinin "Elm" nəşriyyatında çap edilmişdir. Gəncənin Ziyadoğlu-Qacar nəslinə və onun qəhrəman nümayəndəsi, vətən uğrunda qeyri-bərabər döyüşdə şəhid olmuş Cavad xandan bəhs edən kitab mötəbər tarixi mənbələrə əsaslanır, kitabda Gəncənin Ziyadoğlu-Qacar nəslinə və onun qəhrəman nümayəndəsi, vətən uğrunda şəhid olmuş Cavad xan haqqında tarixi mənbələrə əsaslanan məlumat verilmişdir.

Layihənin rəhbəri AMEA Gəncə Bölməsinin sədri, akademik Fuad Əliyev, elmi redaktoru filologiya elmləri doktoru Xəlil Yusifli, rəyçi akademik Teymur Kərimlidir.

Kitabın tərtibatçısı, fars dilindən tərcümənin və şərhlərin müəllifi, AMEA-nın Əlyazmaları İnstitutunun elmi işçisi Hacı Rauf Şeyxzamanlıdır. Yeni nəşr üzərində geniş elmi araşdırmalar aparılmış, Cavad xan haqqında İranda nəşr olunan kitablar və arxivlərdə saxlanan sənədlərdən istifadə olunmuşdur. Qədim şəhərdə yaşayıb işləyən tarixçi alimlərlə əməkdaşlıq, o cümlədən də qəhrəmanın həmyerlilərinin rəy və təklifləri, foto və arxiv sənədləri yeni kitabın elmi sanballarını daha da artırmışdır.

Cavad xan Ziyadoğlu-Qacar Gəncə xanlığının sonuncu hökəmdarıdır. Onun ömrünün ilk illərində vətənlik dövrünə aid təəssüf ki, zəngin məlumat yox-

məsinə təkən verməkdir. Xüsusilə indiki dövrdə, müharibə şəraitində yaşadığımız bir vaxtda bu çox önəmlidir.

Yeni toplu Cavad xanın azadlıq və müstəqillik mübarizəsi tarixini araşdıran tədqiqatçılar üçün də qiymətli mənbədir. Ümumiyyətlə, Cavad xanın həyatı və mübarizəsi haqqında kitabların nəşri tək-cə Gəncənin deyil, Azərbaycanın qəhrəmanlıq tarixinin öyrənilməsi və təbliği üçün çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Qacarlar tayfasının ən böyük nəsilindən olan Ziyadoğluların Azərbaycan torpağının qorunmasında xüsusi yeri vardır, canını və istismara qarşı, azad və müstəqil yaşamaq uğrunda mübarizədə qurban vermiş Gəncə hökəmdarı Cavad xan isə bu nəslin parlayan mirvarisidir. Qəhrəman hökəmdar özündən say və silah-sursat baxımından qat-qat güclü olan işğalçı qoşunun qarşısını almaqdan ötrü qeyri-bərabər döyüşə atılaraq şəhid olmaqla adını Azərbaycan xalqının istiqlal mübarizəsi tarixinə qızıl hərflərlə yazdırmışdır.

Məlum hadisələrdən sonra rus hakimiyyəti, istər çar dövründə, istərsə də bolşeviklərin vaxtında həm Cavad xanın, həm də Gəncə şəhərinin adını belə çəkməyi yasaqlamışdı. Lakin Azərbaycan xalqı öz tarixini unutmamış və XX əsrin sonlarında azadlıq bayrağını qaldıran zaman ilk əməllərdən biri Gəncəyə doğma adının qayta-

Birinci hissədə son illərdə İranda işıq üzünə görmüş iki kitabın və internet saytında dərc olunmuş ayrı-ayrı məqalələrin icmalı fars dilindən tərcümə edilərək yerləşdirilmişdir. İran tədqiqatçıları Bəhmən Mirzə Qacarın nəvəsi Məhəmmədli Bəhməni Qacarın, Cavad xanın nəvə-nəticələrindən olan Huşəng Talehin, Hüseyin Əhmədinin və Rəhim Reisnin qədim tarixi mənbələrə əsaslanmış araşdırmaları böyük əhəmiyyət kəsb edir. İranda işıq üzünə görünən kitabların əldə edilməsinə təbriqli ustad Məhəmməd Amin Sultan Ol-Qurraiyyə yaxından kömək etmişdir.

Azərbaycan tədqiqatçılarının yazıları, o cümlədən uzun illər ərzində Cavad xanın əcdadı Uğurlu xan Gəncənin yaradıcılığını tədqiq etmiş mərhum şərqşünas Firəngiz Xəlilovanın məqaləsi, gəncəli tədqiqatçı Elnur Həsənovun Cavad xanın seçmə tarixi ilə bağlı məqaləsi, tarixçi İlqar Niftəliyevin Gəncə xanlığının Ziyadoğlular tərəfindən idarə edilməsi tarixinə həsr olunmuş məqaləsi və şərqşünas Hacı Rauf Şeyxzamanlının Cavad xanın qaradaşı Fətəli bəy haqqında yazdığı məqalə də kitabın birinci hissəsinə daxil edilmişdir.

Kitabın ikinci hissəsində Cavad xanın Sisianova yazdığı məktubun mətni dərc edilmişdir. Həmin məktub xalqımızın qəhrəmanlıq tarixinin ən parlaq səhifələrindəndir, xalqına

şım çox bəlalər görəcəkdir. Biz isə o fikirdəyik ki, Siz o xəyalla gəlmisiniz, amma Sizi Peterburqdan buraya gətirən elə Sizin qara bəxtinizdir..."

Heç təsadüfi deyildir ki, Cavad xanın məktubu Dağlıq Qarabağ uğrunda bu günkü müharibəmizdə ölkə başçısı ilə xalqımızın sıx birliyinin tarixi köklərindən xəbər verir.

İkinci bölmədə Cavad xanın qəhrəmanlığını tərənnüm edən Əbdürrəhman Ağanın və gəncəli şair Fəridə Əliyərbaylinin mənzum əsərləri, Adil xan Ziyadoğlu-Qacarın (Ziyadxanovun) "Qələmin uçuşu" adlı kitabın bir bölümü və Adil xanın rəhbərliyi altında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin nümayəndə heyətinin 1920-ci ildə İrana rəsmi səfəri barədə o vaxtkı İran mətbuatında dərc olunmuş xəbərlər də yer almışdır.

Topluya tarixi şəxsiyyətlər, dövlət adamları və sərkərdələr, həmin dövr hadisələrində adı keçən müxtəlif ölkələrin imperator, hökəmdar və hərbiçiləri haqqında qısa ensiklopedik məlumatlar da daxil edilmişdir.

Kitab Cavad xanın keşməkeşli həyatı və qəhrəmanlıq mübarizəsi tarixini daha dərinlən və əhatəli araşdırmaq üçün qiymətli elmi mənbə, həm də geniş oxucu kütləsi üçün sanballı töhfədir.

Vaqif
TANRIVERDİYEYEV
Gəncə